

Az egymás között beszélgető vizsgáztató tanárok azonnal sóbálványként meredtek a foglyokra. Nyikolaj Ivanovicsot vegyes érzések kerítették hatalmába. Büszkeség a rábízottaira és az ismét visszatérő remény abban, hogy mégis megvalósulhat a terv, de a félelem is egyben attól, hogy a kérdésre vajon tud-e majd valaki elég helyesen válaszolni.

- Gyerünk, akkor válaszolj te! - mutatott rá a beszédes fiatal foglyra, aki az első sorban ült.

A fiatalember felállt. Tetovált kezével végigsimította leborotvált fejét és gyorsan, folyékonyan beszélni kezdett:

- A palántáknak szánt paradicsommagok elültetésének az ideje nem lehet minden éven ugyanaz. Ez a már megállapodott, fagymentes idő beálltától függ. Ez az idő pedig évről évre változik. Ha figyelembe vesszük, hogy a palánták kiültetésének még a virágzás előtt kell megtörténnie, és ha ismerjük a vegetációs időszakot, akkor kiszámíthatjuk a magok elültetésének idejét ahhoz, hogy üvegházi feltételek mellett vagy ablakpárkányon neveljünk palántákat.

- Elég, fiatalember! - szakította félbe a mezőgazdasági technikum tanára a fogoly felszólalását. - Emelje fel a kezét az, aki tudja folytatni!

Ismét kétszáz kéz lendült a magasba. A tanár egy éltesebb foglyra mutatott, aki - kinézetéből ítélve - minden hájjal megkent bűnöző lehetett és aranyfoga volt. Ez az idősebb fogoly felpattant és komolyan hozzáfogott:

- A földnek átlagosnak kell lennie, nem akármilyen parlagon heverő terméketlen talajnak. Humuszra van szükség, amit a giliszták már jól átdolgoztak, vagy tőzegre. Csakhogy ilyen tőzeges földbe sem lehet magokat ültetni. A tőzeghez gyorsan hozzászoknak, majd amikor kikerülnek a kertbe, tisztára bediliznek, mert itt más közeget találnak. Ezért kell egy kevéske tőzeget homokkal összekeverni és a kert földjével legalább fele-fele arányban vegyíteni. De a mag számára meg is kell azért melegíteni

kis földbéli fészket, körülbelül... hát, olyan huszonöt fokra, még mielőtt behelyeznénk azt...

- Elég - szakította félbe a felszólalót a tanár -, volta-képpen mindent helyesen mondott el. Folytassa a következő - és rámutatott egy szemüveges, intelligens ábrázatú fogolyra a harmadik sorból. - Tehát, az Ön előtt felszólaló kollégája ott hagyta abba, hogy még mielőtt a paradicsom-magot kiültetjük a számára elkészített talajba, szükséges... Mit szükséges tenni?

A fogoly felállt helyéről, megigazította szemüvegét és így folytatta:

- Még mielőtt a magokat a számukra elkészített földbe kiültetnénk, szájunkba kell azokat helyezni és nyálban, a nyelvünk alatt tartanunk nem kevesebb, mint kilenc percig.

Az asztal mögött ülő vizsgáztatók és a börtönparancsnok a meglepetéstől szinte sóbálvánnyá váltak és tátott szájjal bámultak a szemüveges fogolyra. A szakközépiskolai tanár egy rövidebb szünet után ismét megkérdezte:

- Azt akarta minden bizonnal mondani, hogy a kiültetés előtt a magokat szükséges előbb vízbe áztatni, ugye?

- Nem, egyáltalán nem vízbe, különösen nem klórozott vagy forralt vízbe, amelyből kiölték az összes élő baktériumot. Saját nyálába kell azt az embernek behelyeznie, hogy feltöltse saját magáról szóló információval. Az ember szájában, nyálában, harminchat fokon, amely természetes az emberi testre, a magocska kilenc perc alatt felébred álmából és azonnal megérti, mit kell tennie. Ki számára nevelje termését. Ha az embernek vannak bajai, rendellenességei, a magocska azon lesz, hogy olyan termést neveljen, amely megszünteti azokat.

Az asztal mögött ülő tanárok élénk beszélgetésbe fogtak, majd mind a hárman Nyikolaj Ivanovicshoz fordultak és a szakközépiskolai tanár megkérdezte tőle:

- Ki készítette fel növendékeit, milyen intézetből hívott meg szakembereket?

A börtönparancsnok még napok múltán sem tudta megérteni, miért vágta rá válaszul szinte azonnal:

- Hát, nem is emlékszem, milyenből. Nem én intéztem a dolgot, csak annyit tudok, hogy a fővárosból. Egy híres professzor járt hozzánk.

A teremben ülő foglyok azonnal kapcsoltak és jóérzéssel fogadták a börtönparancsnok hazugságát. Megértették, hogy védelmezi őket. Nem engedi, hogy kinevessék a felszólalót és a kegyes hazugságot hangtalanul, ám hálával fogadták. A fiatal, első sorban ülő fogoly pedig, aki elsőként válaszolt a kérdésekre, még hozzá is tette:

- Mi meg arra gondoltunk, hogy nem is tanár, hanem akadémikus. Hiszen annyi mindent tud a tajgáról, Szibériáról, az életről.

- Igen, igen - toldotta meg a fogoly szomszédja - olyan okos egy ember volt, tiszta tudós.

A terem több helyéről elismerő hangokat lehetett hallani a fővárosi tanárról, akit személyesen soha senki sem látott.

Az emelvényen, az asztalnál ülő tanár, aki egész idő alatt hallgatott, hirtelen, bölcs ábrázattal beszélni kezdett:

- Igen, kollégák, én már találkoztam is valahol ezzel az elmélettel, noha, igaz, nem emlékszem, hol, milyen forrásban. A tudomány manapság éppen ilyen irányban halad. Gondolom, van azért ebben valami, valami felfáng: harminchat fok... az élő emberi nyál, mely telve van különböző baktériumokkal., van ebben azért valami...

- Igen, igen. Emlékszem - mondta elgondolkodva szintén bölcs arckifejezéssel a szakközépiskolai tanár, s úgy tett, mintha ő is hallotta volna - a zöldségtermesztésben ez egy új irányzat. Elméletileg, természetesen, a tudomány megindokolja, ámbár a gyakorlatban ezt még bizonyítani kell...

A teremben ülő foglyok minden fennakadás nélkül még

rengeteg agrotechnikai kérdésre válaszoltak. Válaszaik nem mindig voltak szokványosak. A meghívott vizsgázatok már nem igyekeztek ellenvetni, inkább ellenkezőleg, érdeklődéssel hallgatták őket.

Amikor a börtönparancsnok helyettese elment, hogy kikísérje a tanárokat, Nyikolaj Ivanovics egyedül maradt az asztal mögött a pódiumon a csendben ülő foglyok előtt. Lapozgatta a zöld irattartó tartalmát és ezalatt a teremben síri csönd honolt. Majd a börtönparancsnok felemelte fejét, tekintetével végigpásztázta a termet, s így szólt:

- A következőt mondanám én maguknak, emberek. A maguk szándéka nem teljesen világos előttem... Igen. Nem teljesen... Ezért, hát úgy döntöttem... Úgy általában szólva, nem tudom, mi adódhat még. Megpróbálom a parancsnokságon az ügyet átvinni.

Erre az elcsöndesült teremben ülők - mint vezényszóra - felpattantak és tapsolni kezdtek. Nyikolaj Ivanovics nem számított ilyen reakcióra, ezért szintén felállt. Valamiért zavarban volt, jól érezte magát, örült a lelke. Ám mégis azon volt, hogy megőrizze szigorú, sőt, rideg parancsnoki tekintélyét, ezért kijelentette:

- Mi ez a zajongás? Leülni! - vezényelte, ám maga is érezte, mennyire nem helyénvaló az adott helyzetben a túlzott szigorúság, ezért hozzátette: De a tanárt a fővárosból, azért még meg kell magukhoz hívni.

Poszoskov tábornok, a javító-nevelő intézetek parancsnoka, fogadta Nyikolaj Ivanovicsot, s rögtön a tárgyra tért:

- Nem csak neked, de másoknak is bővíteniük kell az intézményüket. Van, ahol öt-tíz fővel, van, akinek százötvennel. Készüljetez fel arra, hogy már egy éven belül fogadnotok kell a többlet foglyot! Mindenki azzal érvel, mennyire komplikált az egész, hogy nem reális, a börtönök amúgy is zsúfoltak. Mit tehetek én az egésszel, megmon-

danád nekem? Parancsot kaptam a minisztertől: biztosítani még további hatezer fogoly fogadását! De te megörvendezettél, Nyikolaj Ivanovics. Vagyis ez azt jelenti, ahogy mondod, hogy a megadott időben készen állsz majd a többlet fogadására?

- Igen, készen. Csakhogy a tervet meg kell változtatni úgy, ahogy a beszámolóban már felvázoltam.

- Persze, persze, olvastam. De azért még nem minden világos a beszámolódban. Mezőgazdasággal foglalkozhatsz. Dicséretes! Biztosítani minden egyes fogolynak egy telket. Na, és ki akadályoz ebben?! Mihez kell neked az én beleegyezésem? De az, hogy minden egyes telken egy-egy önálló cellát akarsz építeni, valahogy furcsának tűnik, nem racionálisnak. Építs fel inkább egy barakkot, egy közösét, vagy kettőt! Reggel majd felügyelet alatt vonulnak fel dolgozni. Kevesebb lesz a kiadás. Önálló cellákra nem lesz többlet a költségvetésben.

- Persze, de hát én nem is akarok többletet rá.

- Nem-e? Akkor mit akarsz?

- Hogy hagyd jóvá a magánzárkák építését minden egyes telken, az egész tervezetet.

- Na és honnan veszed a pénzt a magánzárkák építésére?

- Segítenek a szponzorok.

- Furcsák ezek a te szponzoraid. De jó, rendben, nincs nekem erre időm, hogy belemenjünk a részletekbe. Majd ráírom a tervedre: „Megbeszélni és befejezni!”... de azért magam is felhívom őket, és azt mondom majd, hogy úgy beszéljétek meg, ahogy kell és fejezzétek be... minden időhúzás nélkül. Ez minden?

- Van még egy gond.

- Milyen?

- Nincs földem, ahol a mezőgazdasági melléküzemmel lehetne foglalkozni.

- Akkor menj el a gubernátorhoz és kérj tőle!

- Voltam a helyettesénél. ígérte, hogy megvizsgálják az ügyet, de még mindig csak vizsgálgatják.
- Rendszerben, segítetek. Majd rájuk telefonálok... Ez minden?
- Ez.
- Akkor menj, tedd a dolgod! Üdv!

***

Nyikolaj Ivanovics intézete a földet - kétszáz hektárt - öszre kapta meg. A lakott helyektől távol eső kiutalt földre sikerült szögesdrótot vitetni, sőt még ötméteres oszlopokat is a kerítéshez. Nyikolaj Ivanovics tudta, hogy, ha ősszel nem sikerül felállítani az oszlopokat, kihúzni a szögesdrótot, a telkeken lehetetlen lesz beindítani a tavaszi munkákat. De hát, hogy lehet őket felállítani, ha a kiutalt telektől két kilométerre végződik minden még úgy-ahogy járható út. A kiutalt telekre, az oszlopok beállítására nemcsak, hogy bármilyen gépet lehetetlen eljuttatni, de még munkaerőt se.

A gondról tudomást szereztek a foglyok. Ezzel a javaslattal fordultak a börtönparancsnokhoz: kézzel kiássák az oszlopoknak a gödröket, a két kilométer hosszú úttalan utat pedig gyalog, fegyveres őrség kísérete mellett teszik meg.

Még a hideg őszi esőben is - esőköpenyben, amelyet a foglyok saját maguk nejlonzacskókból ragasztottak össze - nap, mint nap ötven fogolyból álló oszlop igyekezett a kiutalt földre jutni. Többen is mentek volna, de a fegyőrök kis létszáma miatt csak ötven embert tudtak egyszerre munkába indítani. Dolgoztak is a jövő telektulajdonosok teljes erőbedobással. A fagyok beálltáig az összes oszlop be volt állítva, felállították az őrtornyokat, kihúzták a szögesdrótot is. Elkészítették és fel is állították a fabódékat az örök számára.

Az ősszel leadták a megrendelést a foglyok lakhatását